

Сіренко О.Ю., Спирін О.М.

Інститут цифровізації освіти НАПН України

ЦИФРОВА ДОСЛІДНИЦКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ

В умовах сучасного швидкоплинного та технологічно динамічного світу, володіння сучасними технологіями та їх ефективне використання виходить на передній план та займає важливе місце серед компетентностей фахівця будь-якої сфери і галузі освіти та науки, зокрема освітніх наук. Події останніх років, такі як всесвітня пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення росії в Україну, лише підтверджують це положення, адже саме завдяки цифровим технологіям стало можливим підтримання освітньої та наукової діяльності в умовах дистанційної форми навчання та роботи. Розвиток різноманітних цифрових сервісів спростив доступ до інформації та значною мірою збільшив обсяги доступної та опрацьовуваної інформації, що, в свою чергу, сприяє зростанню продуктивності освітніх та науково-дослідницьких процесів.

Попередніми дослідженнями визначено, що цифрова компетентність - це здатність особистості впевнено та ґрунтовно користуватися засобами цифрових технологій у таких сферах, як професійна діяльність і працевлаштування, освіта, дозвілля, громадська діяльність, що є життєво необхідним для участі у щоденному соціально-економічному житті

[1]. Поряд із цим, визначено такі складники цифрової компетентності науково-педагогічних працівників [2]:

- цифрова навчальна компетентність;
- цифрова дослідницька компетентність;
- цифрова методична компетентність;
- цифрова організаційно-комунікаційна компетентність;
- цифрова кросдіяльнісна компетентність.

Цифрова дослідницька компетентність розкривається через таку діяльність, як: використання цифрових бібліотек, репозитаріїв та наукометричних баз даних, публікація наукових робіт в електронних журналах з відкритим доступом, участь у онлайн-конференціях, вебінарах та дискусіях з науковими спільнотами, використання інструментів для аналізу та візуалізації даних, проведення пошуку з використанням відкритих баз даних, репозитаріїв і пошукових систем, розробка й впровадження онлайн-дослідницьких опитувань, анкет та експериментів, аналіз і візуалізація даних за допомогою інструментів з відкритим кодом і обмін результатами на платформах, робота з колегами над дослідницькими проектами за допомогою онлайн-платформ для співпраці, обмін результатами досліджень, такими як статті, монографії чи презентації за допомогою сховищ з відкритим доступом.[3]

Синонімічним до поняття цифрової дослідницької компетентності є поняття інформаційно-дослідницької компетентності. Під інформаційно-дослідницькою компетентністю наукового та науково-педагогічного працівника у дослідженні [4] розуміється здатність таких працівників здійснювати з використанням інформаційно-комунікаційних технологій пошук, збирання, опрацювання, аналіз та представлення наукових даних відповідно до методології наукового дослідження, комунікацію, співробітництво та навчання інших, вміння використовувати сервіси електронних науково-освітніх систем для інформаційно-аналітичної підтримки науково-педагогічних досліджень, моніторингу та оцінювання наукових результатів, продукування нових суспільно-значущих знань з метою впровадження їх у практику освіти та науки. У роботі [5] інформаційно-дослідницька компетентність наукових і науково-педагогічних працівників визначається як здатність особистості на основі опанованих знань, умінь, навичок і набутого досвіду використовувати інформаційно-цифрові технології для організації, планування, проведення власних індивідуальних або спільних наукових досліджень, а також для оцінювання й впровадження їх результатів та здійснення моніторингу.

З огляду на проведений аналіз понять цифрової та інформаційно-дослідницької компетентності, цифрову дослідницьку компетентність науково-педагогічного працівника варто розглядати як його здатність на основі опанованих знань, умінь, навичок і набутого досвіду впевнено та ефективно використовувати цифрові технології для проектування і проведення власних індивідуальних або колективних наукових досліджень, а також для оприлюднення, розповсюдження та впровадження їх результатів й оцінювання впливу таких результатів на розвиток певної наукової галузі, економіки чи соціальної сфери.

Важливим також є той факт, що цифрова дослідницька компетентність є невід'ємною складовою цифрової компетентності сучасного науково-педагогічного працівника, тому дослідження з метою уточнення складників такої компетентності, методик її формування та розвитку з використанням новітніх засобів цифрових технологій, таких, як штучний інтелект, є перспективою подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Спірін О.М., Овчарук О.В. Цифрова компетентність // Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. С. 1095-1096. URL:https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730767/1/Цифрова%20компетентність_Овчарук_Спірін%20ЕБ.pdf.

2. Спирін О., Олексюк В., Василенко Я., Сіренко О. Модель розвитку цифрової компетентності наукових та науково-педагогічних працівників. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2024. Вип. 104(6). С. 156-179. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v104i6.5889>
3. О. М. Спирін і С. М. Іванова, Н. П. Франчук, А. В. Кільченко «Основні складники цифрової компетентності наукових і науково-педагогічних працівників», Вісник Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття», вип. 2(9), С. 91-103, Жовт 2024. URL: [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(10\).2024.0007](https://doi.org/10.35387/ucj.2(10).2024.0007).
4. С. М. Іванова, “Проблема розвитку інформаційно-дослідницької компетентності наукових і науково-педагогічних працівників з використанням відкритих електронних науково-освітніх систем”, *Inf. Technol. Learn. Tools*, т. 68, № 6, с. 291, груд. 2018. <https://doi.org/10.33407/itlt.v68i6.2693>.
5. О. М. Спирін, С. М. Іванова, А. В. Яцишин, Л. А. Лупаренко, А. Ф. Дудко та А. В. Кільченко, “Модель використання відкритих електронних науково-освітніх систем для розвитку інформаційно-дослідницької компетентності наукових і науково-педагогічних працівників”, *Inf. Technol. Learn. Tools*, т. 77, № 3, с. 302–323, черв. 2020. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v77i3.3985>.